

MESTRE DE CAPÇALERA

Escrits essencials d'educació

A càrrec de Toni Giménez i Fajardo

PHYSIS, POLIS

Natura versus societat

Naixem en el món natural i som conduïts al món social. Cal diferenciar natura de societat,¹ natura de cultura², el món natural (*physis*) diferenciat del món social (*polis*)³; tot allò que pertany a la natura, tot allò que pertany a la cultura⁴. En la *physis* no hi ha intervenció humana, tan sols codi genètic. Aquí trobem la bondat per naturalesa roussoniana i també la ingenuïtat (el que es manté en estat natural). En la *polis* hi ha intervenció humana: individu (desenvolupament personal), societat (participació comunitària) i espècie (sentit de pertinença a l'espècie humana).⁵ L'ésser humà no és *animal educabile* (que pot ser o no educat), o sigui domesticat, sinó que és *animal educandum* (que ha de ser educat, sinó es queda en simple bèstia), necessita de l'educació per esdevenir ésser humà.⁶ Cal educació si no es vol renunciar a la categoria humana.⁷ Per tant, cal aprendre.⁸ L'ésser humà té cervell, entès com aparell biològic, dotat d'habilitats per a actuar, percebre, saber i aprendre i és intel·ligent (té ment, entesa com a capacitat de consciència i pensament), però sense la cultura seria un primat de rang baix.⁹ La cultura (del llatí *colere*, conrear) és tot allò produït per l'ésser humà: la identitat de cada col·lectivitat. L'arbre prohibit del que parla la Bíblia, l'arbre del coneixement del bé i del mal. L'ésser humà adquireix llibertat i autonomia, consciència al marge de Déu. L'estrella de cinc puntes ha estat considerada des de l'antigor com a símbol del mal; si esberlem una poma pel mig, el seu cor ens mostra una estrella de cinc puntes... heus aquí el fruit del mal (ofert per Eva a Adam): la cultura com a quelcom humà, com sistema de signes.¹⁰ I aquí és on trobem l'educació que, com a mínim, és la transmissió de la cultura, el que ens serveix per passar de la *physis* a la *polis*. Hi ha una cultura comuna per a tothom i mils de cultures particulars.¹¹ Qui educa representa la cultura, l'educand encara es troba enganxat a la natura,¹² o sigui, en contacte amb la terra, l'aigua, l'aire: embrutar-se, desordre. Educar no és gens fàcil perquè cal arrencar l'educand del món natural.¹³ Per molta empatia que tinguem és molt difícil pensar i sentir amb pell d'infant. La distinció entre naturalesa i cultura¹⁴ comença quan imposem ordres i normes. La natura ens aporta allò biològic que hem rebut i tenim allò que ens emmotlla la societat, a través de l'escola i altres institucions, i tenim allò iniciat per nosaltres (la nostra aportació personal).¹⁵ Els infants són educats per a esdevenir adults, no per continuar essent infants.¹⁶ Naixem amb un tresor que anem perdent a mesura que anem creixent. La veu natural de l'infant xoca amb la veu civilitzada de la instrucció.¹⁷ Herència i medi: els dos! Rebem de la mare i del pare els trets morfològics, el sexe definit, les capacitats de desenvolupament (el cervell ho té tot a punt) i el calendari maduratiu (diverses etapes). Hi ha una informació genètica per a tothom igual i una altra que dependrà del medi per al seu desenvolupament. Per tant, no tot queda predeterminat. L'infant no parteix del no-res i es va construint com a persona. Cal també l'ajuda d'altres persones (família, mestres,

amistats, veïns... o sigui, la implicació de tota la comunitat, tal com diu un vell proverbi africà). La cultura ens domestica. Som un tros de natura domesticada. Amb tot, per viure en societat és millor estar domesticat, que ho siguem molt o poc ja depèn de nosaltres, bo i entenent que domesticat no vol dir ser sotmès ni esclau.

Novembre 2020

-
- ¹ L'antropòleg Claude Lévi-Strauss estableix clarament aquesta diferència a *Structures élémentaires de la parenté*. Paris: Mouton, 1967: pàg. 3-10.
- ² Sigmund Freud. *Obras Completas, volum VIII*. Madrid: Biblioteca Nueva, 1968, pàg. 2962.
- ³ Octavi Fullat. *Antropología filosófica de la educación*. Barcelona: Ariel, 1997.
- ⁴ Carlos Daniel Fregtman. *El Tao de la Música*. Barcelona: Mirall, 1985: 162.
- ⁵ Edgar Morin. *Los siete saberes necesarios para la educación del futuro*. Barcelona: Paidós, 2001: 64-65.
- ⁶ Octavi Fullat. *Filosofía de la educación*. Madrid: Síntesis, 2000: 75; M. J. Langeveld. *Beknopte theoretische pedagogiek*. Groningen: Wolters- Noordhoff, 1943.
- ⁷ Octavi Fullat. *Filosofía de la educación*. Madrid: Síntesis, 2000: 71.
- ⁸ Fernando Savater. *El valor de educar*. Barcelona: Ariel, 1997: 37.
- ⁹ Edgar Morin. *Los siete saberes necesarios para la educación del futuro*. Barcelona: Paidós, 2001: 64.
- ¹⁰ Sebastià Serrano. *Signes, llengua i cultura*. Barcelona: Edicions 62, 1995: 61.
- ¹¹ Edgar Morin. *Los siete saberes necesarios para la educación del futuro*, 2001: 69. Barcelona: Paidós.
- ¹² Octavi Fullat. *La Peregrinación del mal*. Barcelona: Publicacions de la Universitat Autònoma, 1988: 79.
- ¹³ Octavi Fullat. *Educació: Violència i eròtica*. Barcelona: Edicions 62, 1986: 32.
- ¹⁴ Kieran Egan. *Fantasia e imaginación*. Madrid: MIEC/Morata, 1994: 30.
- ¹⁵ Octavi Fullat. *La agonía escolar*. 1986: 72. Tot el tema de "physis/polis" queda ben reflectit en els llibres *Antropología filosófica* (pàgines 28, 59, 97 i 141) i al llibre *Filosofía de la educación* (pàg. 79)
- ¹⁶ Fernando Savater. *El valor de educar*. Barcelona: Ariel, 1997: 64.
- ¹⁷ Segons Alexander Beill.